



LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT PASLAUGAS UAB „NEMĖŽIO KOMUNALININKAS“ TYRIMO

2022 m. birželio 2 d. Nr. (22)SN-35)SP-34
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) atliktas tyrimas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu.

Tarnyboje 2022 m. kovo 3 d. gautas Pareiškėjo R. D. (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, jog Pareiškėjas 2022 m. kovo 4 d. nuvyko į UAB „Nemėžio komunalininkas“ (toliau – Bendrovė), norėdamas kreiptis į Bendrovės juristą. Pareiškėjas rašė: „negalėjau patekti, nes pastatas nepritaikytas žmonėms su negalia, judantiems vežimėlio pagalba“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Pareiškėjas taip pat rašė: „paprastus mane atvežusio vairuotojo pagalbos, kad pakviestų juristą, jis nuėjo ir paprašė juristo, kad išeitų į lauką, nes atvyko žmogus su negalia ir negali patekti į pastatą“. „Mane lydintis asmuo iš girdo atsakymą, visi klausimai į antrą aukštą pas direktorių, mano palydovui pasakius, kad žmogus negali net patekt į pastatą, tai gal galite išeiti į lauką ir bent lauke aptarti iškilusią problemą.“ „Jam buvo pakartota, čia jums reikia, o ne man, ir aš niekur neisiu, jei patys negalite ateiti. Pareiškėjas rašė: „Jis išėjo, kai mes turėjome susirasti patys vieną iš vadovų, bet ir tai buvo pasakyta, ko norite, rašykite laiškus, nors buvau susiskambinęs ir sutaręs prieš dvi dienas, kad atvyksiu į susitikimą gyvai. Teko išvykt nieko negavus jokio atsakymo su nuoskauda širdyje, nors teko važiuot iš Vilniaus, nes ir telefonu nenorėjo bendrauti.“

Pareiškėjas pranešė, kad Bendrovė įsikūrusi Skaidiškėse, Sodų g. 23. Pareiškėjas prašė įvertinti „tokį požiūrį į žmogų su negalia“. Pareiškėjas pateikė pastato nuotraukas, taip pat informavo, kad jo nurodytas aplinkybes gali patvirtinti jį lydėjęs asmuo.

2021 m. kovo 10 d. raštu Nr. (22)SN-35)S-113 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė bei pakartotinai 2022 m. gegužės 5 d. el. laišku Tarnybos atstovas kreipėsi į

Bendrovę su prašymu atsakyti, ar Bendrovė gali patvirtinti nurodomas aplinkybes; dėl kokių priežasčių iš pradžių buvo atsisakyta aptarnauti į Bendrovę atvykusį Pareiškėją; koku būdu sudaromos sąlygos gauti Bendrovės teikiamas paslaugas asmenims, turintiems judėjimo negalią; ar asmenims, turintiems judėjimo negalią, yra sudarytos sąlygos patekti į pastatą, Sodų g. 23, Skaidiškių k., Nemėžio sen., Vilniaus r., kuriame įsikūrusi Bendrovė (toliau – Pastatas), bei judėti jo viduje; jei ne, dėl kokių priežasčių; kokių priemonių imtasi (ketinama imtis), siekiant sudaryti sąlygas asmenims su judėjimo negalia patekti ir laisvai judėti Pastate; ar Bendrovės Pastatas atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 317 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ reikalavimus bei jį pakeitusiame aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2019 „Statinių prienamumas“ nustatytus reikalavimus.

Paprašyta pateikti informaciją apie Bendrovės Pastato pritaikymo asmenų su negalia poreikiams Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Bendrovė 2022 m. gegužės 10 d. raštu informavo, jog Tarnybos „rašte nurodytos aplinkybės tik iš dalies atitinka faktines aplinkybes, kuriomis vyko Pareiškėjo R. D. pokalbis“.

Bendrovė teigė, jog Bendrovės skolų administravimo vadybininkas G. I. savo pranešime apie įvykio metu susiklosčiusią situaciją apibūdino taip: „2022-03-04 apie 10 val. į UAB „Nemėžio komunalininkas“ buveinę adresu Sodų g. 23, Skaidiškių k., apskaitos skyrių pirmame aukšte atvyko prieš tai telefonu skambinęs vyras, kuris prisistatė kaip skolininkės H. G. oficialus atstovas (nors vėliau paaiškino, kad asmuo yra tik vairuotojas), bei norėjo sužinoti, koku pagrindu teisme [Bendrovės] naudai buvo priteista skola ir bylinėjimosi išlaidos iš H. G. Taip pat asmuo teiravosi, kodėl iš H. G. yra vykdomas priverstinis išieškojimas per antstolio kontorą. Vyras užėjo su skolininke (anksčiau iš matymo pažįstama, kadangi ne pirmą kartą su ja vyko teisiniai procesai dėl skolos priteisimo). Pasiūlius prisėsti, vyras kategoriškai atsisakė ir garsiu tonu pradėjo klausinėti, „kodėl pas jus nėra

įrengtas parapetas, nes žmonės su negalia negali patekti į vidų, kas pas jus už tai yra atsakingas“. Jam buvo atsakyta, kad nesu kompetentingas šiuo klausimu ir galima pasiteirauti mūsų administracijoje, kuri yra pirmame aukšte. Vyriui pakartotinai pasiūliau prisėsti, dalyvaujant skolininkei, tikėdamasis atsakinėti į klausimus dėl priteistos skolos. Tačiau vyras sakė, kad jis nėra įgaliotas atstovas, o yra vairuotojas, ir nuolat reiškė žodžiu savo nepasitenkinimą, kad nėra įrengto parapeto. Jis pakartotinai paklausė, kur mūsų administracija, jam atsakiau, kad antrame aukšte, ir jis išėjo, o skolininkė liko. Netrukus grįžo minėtas neprisistatęs vyras ir „Nemėžio komunalininkas“ direktoriaus pavaduotojas, su kuriuo aš išėjau į lauką. Vežimėlyje sėdėjo vyras, kuris irgi reiškė nepasitenkinimą, kad nėra įrengtas parapetas, dėl ko jis negali patekti į vidų kaip skolininkės H. G. įgaliotas atstovas. Noriu paminėti, kad skambinant susitarti dėl susitikimo ir suderinti atvykimo dieną ir laiką, pašnekovas neminėjo ir nepranešė, kad atstovas turi negalią ir yra su vežimėliu. Vyras su negalia mojavo, kaip vėliau paaiškėjo, gautais antstolio patvarkymais, ir klausė, kokių pagrindų ir kaip mūsų bendrovė galėjo neteisėtai priteisti skolą iš H. G. Kadangi H. G., būdama šalia, nuolat tylėjo ir neatsakinėjo į jokių klausimus, buvo paprašyta pateikti vyriškio [besinaudojančio asmens su negalia vežimėliu] atstovavimo sutartį arba įgaliojimą, leidžiantį atstovauti kitą asmenį, į ką jis atsakė, kad neturi tokio dokumento ir neprivalo rodyti, bei įteikė savo vizitinę kortelę. Tada jam buvo pasiūlyta klausimus tinkamai pateikti raštu. Pokalbio metu dalyvavęs [Bendrovės] direktoriaus pavaduotojas V. M. ir aš atsiprašėme dėl patirtų nepatogumų.“

Bendrovės teigimu, „apibendrinant įvykusią situaciją, darytina išvada, kad iš pradžių Bendrovės darbuotojai neatsisakė aptarnauti žmogaus su negalia, nes paprasčiausiai nežinojo, kad atvyko toks asmuo. Asmenys, kurie lydėjo žmogų su negalia, nepaaiškino, kad atvyko asmuo su negalia, pradėjo be jokių argumentų ir paaiškinimų priekaištauti dėl neįrengto parapeto ir ieškoti Bendrovės vadovybės. Vėliau, paaiškėjus situacijai, Bendrovės darbuotojai išėjo į lauką, tačiau žmogui nepaaiškinus, kokių pagrindų jis ketina atstovauti kitam asmeniui, jam norima informacija nebuvo suteikta, o H. G. pasiūlyta visus klausimus išdėstyti raštu.“

Bendrovė teigė, jog šiuo metu „Pastate nėra sudaryta sąlygų teikti sąlygas asmenims, turintiems judėjimo negalią. Esamas Pastatas yra senos statybos ir nuo statybos užbaigimo nebuvo rekonstruotas ar kitaip pertvarkomas.

Ateityje, kai bus suplanuota Pastato rekonstrukcija, projekte, be jokios abejonės, bus įvertintos ir įgyvendintos priemonės, užtikrinsiančios asmenims su negalia galimybes patekti į Pastatą bei judėti jo viduje.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, teikdama paslaugas, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto nuostatų, t. y. ar visiems asmenims, nepaisant *inter alia* negalios, sudarė vienodas sąlygas naudotis Bendrovės teikiamomis paslaugomis.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių

pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.)

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems neįgaliesiems, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į neįgaliųjų lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 str.).

Kadangi prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis, turėtų būti laikomas diskriminacija (Pastabos 23 str.).

Prieinamumas siejamas su grupėmis, o tinkamas sąlygų pritaikymas – su pavieniais asmenimis. Tai reiškia, kad pareiga užtikrinti prieinamumą yra *ex ante* pareiga. Todėl valstybės, Konvencijos šalys, turi pareigą užtikrinti prieinamumą prieš gaudamos pavienio asmens prašymą patekti į tam tikrą vietą ar naudotis tam tikra paslauga (Pastabos 25 str.).

Lietuva Konvenciją ratifikavo 2010 metais ir įsipareigojo žmones su negalia integruoti į visuomenę sudarant palankias sąlygas užtikrinti jų orumą ir teises. Profesorius Jonas Ruškus, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys, teigia, kad, ratifikavusi šią Konvenciją, Lietuva „įsipareigojo ir prisiėmė atsakomybę įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas savo šalių įstatymuose ir praktikoje diegti lygybės ir nediskriminavimo, prieinamumo prie visuomenės išteklių, lygybės prieš įstatymą, gyvenimo savarankiškai ir įtraukties į bendruomenę principus“¹.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtytys, apribojimai ar

¹ Jonas Ruškus: Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija keičia pasaulį. 2014; <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-16-jonas-ruskus-jungtiniu-tautu-neigaliuju-teisiu-konvencija-keicia-pasauli/118862>.

teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas, šio požymio neturintis asmuo.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pagal Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostatas, reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų,

būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams.

Minėto straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai.

Konkretūs reikalavimai dėl pastatų pritaikymo žmonių su judėjimo negalia poreikiams įtvirtinti statybų norminiuose dokumentuose.

Atkreiptinas dėmesys, jog, atliekant šį lygių galimybių kontrolieriaus tyrimą, statybos techninio reglamento reikalavimai toliau cituojami siekiant atkreipti dėmesį į standartus, kuriais turėtų būti remiamasi, pritaikant Pastatą asmenų su judėjimo negalia poreikiams, tačiau šio tyrimo objektas yra lygių galimybių – Bendrovės klientams, turintiems negalią, gauti Bendrovės teikiamas paslaugas – (ne)buvimo fakto konstatavimas.

Pažymėtina, jog nuo 2020 m. sausio 1 d. galiojančio aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (toliau – Reglamentas) 1 priedo 2.3 punkte nurodoma, jog paslaugų paskirties pastatai priskirtini statiniams, kurie turi būti pritaikomi specialiesiems neįgaliųjų poreikiams.

Pagal Reglamento 21 punkto nuostatas, „kai pėsčiųjų judėjimo maršruto išilginis nuolydis miestų, miestelių ir kaimų viešosiose erdvėse, statinių išorėje ar viduje viršija 1:20 (5 proc.), turi būti įrengtos nuožulnos vadovaujantis ISO 21542:2011 8 skyriumi [5.10]. Nuožulnų išilginiai nuolydžiai, didžiausias pakilimo aukštis ir kiti parametrai nustatyti ISO 21542:2011 8 skyriaus 2 lentelėje [5.10].“

Pagal Reglamento 25 punkto nuostatas, „įėjimai į pastatą įrengiami vadovaujantis ISO 21542:2011 10 skyriaus [5.10] reikalavimais. Kai į esamą statinį dėl nepakankamos erdvės prie įėjimo neįmanoma įrengti 1 500 mm x 1 500 mm dydžio manevravimo erdvės, statinio projekte pagrindus, ji gali būti sumažinta iki 1 200 mm x 1 200 mm dydžio.“

Pagrindinio įėjimo ir įėjimų, jei yra daugiau nei vienas vienodo statuso įėjimų, tarpdurio minimalus laisvasis plotis turi būti ne mažesnis kaip 850 mm (Reglamento II 26 p.).

Pirmiau cituotose Reglamento nuostatose pateikiamos nuorodos į tarptautinį standartą ISO 21542:2011 „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojimas“ (toliau – ISO standartas) bei nurodoma, jog, pritaikant aplinką asmenų su negalia poreikiams, įrengiant rampas, nuožulnas, įėjimus į paslaugų paskirties pastatus, privaloma laikytis šio ISO standarto.

ISO standarto 8 skyriuje „Ramos“ 8.1 punkte nustatyta, jog rampos sudaro prieinamą taką tarp skirtingo aukščio lygių. Tinkamo dydžio rampa gali užtikrinti prieinamą taką tarp skirtingo aukščio lygių. Tinkamo nuolydžio rampa gali užtikrinti prieinamumą be poreikio naudoti mechanines priemones. Ramos gali būti vienintelis praktiškas sprendimas laiptais arba pakopomis negalintiems lipti asmenims, tačiau kiti asmenys gali rintis laiptus. Jeigu lygio pokytis didesnis nei 300 mm, kartu su rampa turi būti įrengtas ir laiptatakis (žr. 8 paveikslą) (šio sprendimo priedas Nr. 1).

ISO standarto 8.2 punkte nurodoma, kad nuolydis neturi viršyti 2 ir 3 šio skyriaus lentelėse nurodytų didžiausiųjų verčių.

ISO standarto 8.3 punkte „Rampų plotis“ rašoma, jog „ramos paviršiaus plotis turi būti bent 1200 mm. Laisvasis rampos plotis tarp turėklų arba bet kokios kliūties turi būti bent 1000 mm“. Taip pat nurodoma: „*išskirtinės aplinkybės pritaikant miesto zonoms arba prie esamų pastatų įėjimo: laisvasis rampos plotis turi būti bent 900 mm.*“

„Nuolaidaus tako, tako su pakopomis arba rampos apačioje ir viršuje turi būti įrengiamos galinės laiptų aikštelės. Galinės laiptų aikštelės plotas gali būti tęstinio tako dalis. Galinės laiptų aikštelės ir tarpinių laiptų aikštelių ilgis turi būti bent 1500 mm. Tarpinės laiptų aikštelės, kurioje kryptis pasikeičia daugiau nei 10, ilgis turi būti bent 1500 mm, matuojant vidurio liniją. *Esamų pastatų išskirtinės aplinkybės: rampos pradžioje ir pabaigoje turi būti bent 1200 mm laisva erdvė paviršiaus lygyje. Tarpinės laiptų aikštelės taip pat turi būti bent 1200 mm. Laiptų aikštelėse neturi būti jokių kliūčių, įskaitant durų arba vartų varčios judėjimą (ISO standarto 8.4 punktas).*“

Pagal ISO standarto 8.5 punktą, „Rampų turėklai, naudojami kaip atrama ir nukreipiančioji priemonė“, nustatant turėklams taikomus bendruosius reikalavimus, reikėtų atsižvelgti į 14 skyrių ir į šias nuostatas: kai rampos ilgis 800 mm arba mažesnis ir yra pakaitinė pakopas turinti prieigos priemonė, abipus rampos turėtų būti įrengti turėklai; abipus rampos, kurios ilgis viršija 800 mm, turi būti įrengti turėklai. Tarp turėklų turi būti bent 1000 mm mažiausias atstumas.“

Pagal Reglamento 77 punktą, pėsčiųjų takų, aikščių, parkų ir kitų viešųjų erdvių takų paviršius turi būti tvirtas, neklampus, stabilus, neslidus sudrėkus, ant jo neturi kauptis lietaus vanduo. Bet kokie nelygumai, iškilumai ar įdubos tako paviršiuje neturi viršyti 5 mm, matuojant vertikaliai nuo aukščiausio iki žemiausio tako paviršiaus taško (šis reikalavimas netaikomas trinkelinių dangų ir plokščių dangų siūlėms).

ISO standarte numatyta, jog neslidaus vaikščiojimo paviršiaus užtikrinimas yra viena iš esminių aplinkos prieinamumo asmenims su negalia sąlygų (4.3 punktas). ISO standarto E priedo E.2 punkte taip pat pažymima svarbi prieinamumo užtikrinimo sąlyga – rūpinimasis, kad išoriniai keliai, įskaitant pakopas ir rampas, būtų švarūs ir ant jų nebūtų paviršinio vandens, sniego, ledo, nukritusių lapų, kerpių, šiukšlių ir kt.

Pabrėžtina, jog tiek Konvencija, tiek Lygių galimybių įstatymas įpareigoja paslaugų teikėjus, prekių pardavėjus užtikrinti, kad jų teikiamomis paslaugomis galėtų be apribojimų naudotis visi asmenys, nepriklausomai nuo jų negalios. Tuo atveju, kai paslaugos teikimas yra neatsiejamas nuo paslaugos teikimo ar prekės pardavimo vietos, tam, kad teikiamos paslaugos bei parduodamos prekės būtų prieinamos visiems asmenims, būtina tinkami pritaikyti pastatus, statinius, kad jais galėtų be kliūčių naudotis prekes bei paslaugas gaunantys asmenys (vartotojai). Ši pareiga galioja tiek naujai statomų, tiek jau pastatytų statinių savininkams bei valdytojams.

Akcentuotina, kad tokia situacija, kuomet asmenys, turintys judėjimo negalią, negali tinkamai naudotis Bendrovės Pastatu, skirtu, be kito ko, klientams aptarnauti, pažeidžia Konvencijos nuostatas, įtvirtinančias pareigą valstybėms, šios Konvencijos dalyvėms, užtikrinti asmenims su negalia sąlygas savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, taip pat užtikrinti visuomenei svarbių objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą bei nebūti diskriminuojamiems vartotojų teisių srityje.

Pareiškėjas pateikė nuotraukas, kuriose akivaizdžiai matyti, jog į Pastatą patenkama tik laiptais, prie įėjimo į Pastatą nėra įrengta rampa ar užtikrintas kitoks tinkamas patekimas į Pastatą asmenims, turintiems judėjimo negalią, be to, laiptų paviršius vietomis nelygus, aptrupėjęs.

Atkreiptinas dėmesys, jog Bendrovės interneto svetainėje nėra informacijos, kaip Bendrovėje aptarnaujami asmenys, turintys negalią, kur ir koku būdu kreiptis, norint betarpiškai bendrauti su Bendrovės darbuotojais, Bendrovės Pastato išorėje taip pat nėra informacijos, koku būdu Bendrovėje teikiamas paslaugas galėtų gauti į Bendrovę atvykę asmenys su negalia.

Tyrimo metu nustatytos aplinkybės patvirtina, kad Bendrovės Pastatas nėra tinkamai pritaikytas asmenims, turintiems judėjimo negalią, konkrečiai, asmenims, turintiems judėjimo negalią, nėra galimybės patekti į Bendrovės Pastatą, nepateikta kita informacija, kaip aptarnaujami asmenys su negalia.

Bendrovė teigė, jog Pareiškėjas galiausiai buvo aptarnautas lauke, šalia Pastato.

Būtina atkreipti dėmesį, jog minėtas situacijos sprendimo būdas negalėtų būti laikomas tinkamų bei lygiaverčių sąlygų gauti Bendrovėje teikiamas paslaugas sudarymu visiems asmenims, nepaisant negalios. Vartotojai, turintys judėjimo negalią, taip pat ribotos judėsenos asmenys, negalėdami tinkamai naudotis Bendrovės paslaugomis, neabejotinai atsiduria blogesnėje padėtyje nei kiti klientai, kadangi tokiu būdu ribojamas jų savarankiškumas bei pažeidžiamas orumas.

Atkreiptinas dėmesys, jog, pagal teismų praktiką, suformuotą tiriant administracines bylas, paslaugų teikimo alternatyviais būdais galimybė savaime nepaneigia fakto, kad asmenims su negalia nebuvo sudaryta galimybė (ji buvo neužtikrinta) gauti paslaugas tokiais pačiais būdais kaip ir visiems kitiems asmenims (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2796-492/2021).

Pažymėtina, jog Bendrovė priešingų įrodymų, t. y., jog Bendrovės Pastatas tinkamai pritaikytas asmenims su judėjimo negalia ir jie gali gauti jame teikiamas paslaugas tokiais pačiais būdais kaip ir negalios neturintys Bendrovės klientai, nepateikė (Lygių galimybių įstatymo 4 str.).

Pažymėtina jog Bendrovės teikiamos paslaugos yra aktualios visiems asmenims, kurie yra Bendrovės administruojamų namų butų savininkai arba gyventojai, naudojami Bendrovės administruojamomis komunalinėmis paslaugomis, įskaitant asmenis su negalia, senyvo amžiaus, riboto judumo asmenis, kurie, negalėdami esant reikalui patekti į Bendrovės klientų aptarnavimo buveinę, šiomis paslaugomis negali tinkamai naudotis.

Atkreiptinas dėmesys, jog tinkamos aplinkos nepritaikymas asmenims su negalia paslaugų teikimo vietoje apriboja šių asmenų galimybes gauti paslaugas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip visų Bendrovės klientų ir atitinka Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą netiesioginės diskriminacijos negalios pagrindu apibrėžtį (Lygių galimybių įstatymo 2 str. 5 d.).

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog Bendrovė, teikdama administravimo paslaugas, neužtikrina Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokias pačias paslaugas ir taip sudarė sąlygas diskriminuoti asmenis, turinčius judėjimo negalią.

Bendrovei siūlytina sudaryti sąlygas visiems Bendrovės klientams, nepaisant negalios, naudotis teikiamomis paslaugomis (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 2 d. 2 p.).

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu bei 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti UAB „Nemėžio komunalininkas“ sudaryti lygias galimybes visiems vartotojams, nepaisant negalios, naudotis teikiamomis paslaugomis.

2. Įpareigoti UAB „Nemėžio komunalininkas“ išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, UAB „Nemėžio komunalininkas“.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė